

Алла Добридень,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри виховних технологій та педагогічної творчості
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, Україна

САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Ефективна професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи неможлива без самоосвіти, самовиховання та саморозвитку. Навчання і самонавчання потребує не лише знання форм і методів роботи, але й застосування вольових зусиль, розвитку певних особистісних якостей.

Успішність педагогічної діяльності багато в чому залежить від уміння і здатності педагога мобілізувати свої зусилля на систематичну розумову працю, раціонально будувати свою діяльність, долати труднощі під час самостійної підготовки до занять, знімати емоції і психічні перевантаження, керувати своїм емоційним станом. Ці якості не даються від народження чи у вигляді додатку до диплома про вищу педагогічну освіту, а є результатом довготривалої роботи над собою.

Загальні теоретичні аспекти самовиховання обґрунтовано у працях К. Абульханової-Славської, А. Арета, Б. Ананьєва, І. Беха, А. Кочетова, С. Ковальова, Ю. Орлова, С. Рубінштейна, Л. Рувінського, Г. Ситіна та ін.

Методичні аспекти самовиховання розкрито у дослідженнях Д. Карнегі, А. Кочетова, В. Оржеховської, Г. Селевко. Панує думка, що педагогічні здібності, педагогічний талант – це щось вроджене, через що інколи нехтується роль самоосвіти і самовиховання. У цей же час, як відзначають ряд дослідників (Д. Грішин, В. Кан-Калик, Н. Нікандров, Л. Рувінський), запас потенційних сил у людини настільки великий, що педагог, який проявляє звичайні здібності, може всебічно розвивати свою особистість і проявити талант у професійній

діяльності. Відомий український педагог А. Макаренко неодноразово підкреслював: «Майстром може стати кожний, якщо йому допоможуть і якщо він сам працюватиме». Твердження видатного вітчизняного педагога К. Ушинського про те, що учитель живе до того часу, поки вчиться, в сучасних умовах набуває особливого значення. Адже вищий навчальний заклад – тільки умова отримання освіти.

Самовиховання – це формування людиною своєї особистості відповідно до свідомо поставленої мети. З точки зору психології, **самовиховання** – це усвідомлювана діяльність людини, яка спрямована на удосконалення самої себе, на вироблення позитивних рис, якостей, звичок і подолання негативних.

Професійне самовиховання і саморозвиток – це свідома діяльність, спрямована на удосконалення своєї особистості у відповідності з вимогами професії до людини. Обидва процеси складні за своєю структурою і здійсненням, проте оволодіння технологією професійного самовиховання і саморозвитку допоможе майбутньому педагогу початкової школи продуктивно організувати самостійну підготовку до професійної діяльності і скоротить шлях до майстерності.

У структурному відношенні самоусвідомлення людини являє собою єдність трьох складових: *пізнавальної* (самопізнання, тобто дослідження, пізнання самого себе); *емоційно-оцінювальної* (самоствавлення, що виявляється у самооцінці); *дієво-вольової, регулятивної* (саморегуляція, тобто уміння особистості керувати станом свого здоров'я, емоціями, почуттями, психічним станом, діями, вчинками, поведінкою).

Самовиховання майбутнього вчителя початкової школи починається із усвідомлення різниці між уявленням про себе як майбутнього професіонала і його реальними можливостями. Мотивом роботи над собою є розуміння невідповідності між «Я-реальним» і «Я-ідеальним». Це є можливим у тому випадку, якщо у майбутнього вчителя наявний професійний ідеал і є здатність до самопізнання.

Найпростіший спосіб формування професійного ідеалу – це самостійне вивчення психолого-педагогічної й філософської літератури, знайомство з життям і творчістю видатних педагогів з метою пошуку свого ідеалу вчителя.

Велике значення для професійного росту вчителя початкової школи має оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідницькою роботою. У результаті ознайомлення з досвідом кращих педагогів, аналізу їх діяльності, вчитель краще усвідомлює закономірності навчально-виховного процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен вчинок дитини, знаходити причини конфліктів і шукати способи їх розв'язання.

Самовиховання і самоосвіта вчителя передбачають також ознайомлення з національною системою виховання, що втілює виховну мудрість нашого народу, його кращих вчених, прогресивні традиції українців у родинному вихованні, виховне значення українських народних звичаїв, традицій, свят, обрядів.

Отже, лише за умови утвердження професійної свободи вчителя можлива ефективна організація процесу професійного самовиховання, професійний ріст учителя, що володіє свободою самовираження, вміє керувати своїм власним розвитком, може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів початкової школи.

Щоб досягнути гарних результатів у професійній майстерності, педагогу необхідно систематично вивчати себе, знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формувати не лише професійний, а й особистісний ріст, що є умовою досягнення професіоналізму.

Список використаних джерел:

1. Мусаева И. П. Формирование педагогической культуры будущего учителя в процессе самовоспитания : дис. ... науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / И. П. Мусаева. – Махачкала, 2001. – 169 с.
2. Шиманович І. В. Формування у майбутніх учителів потреби в професійному самовихованні : автореф. дис. ... наук. ступеня канд. пед. наук :

спец. 13.00.04 / І. В. Шиманович. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2008. – 20 с.